گزارش

«چالش قانون» پژوهش ها و مطالعات انجام شده پیرامون فساد اداری و اقتصادی را معرفی (۱۹۴) می کند

نقش فساد بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی کشورهای در حال توسعه

اشاره: اقتصاد هر جامعه، محل ظهور و بروز همه متغیرهای فعال و متاثر از جهان بینی، آرمان ها، ارزش ها، فرهنگ، سیاست و قوانین اداره شوون مختلف آن است. امور اقتصادی در واقع خروجی و دستاورد پنهان و آشکار اسناد فرادست و ایده آل های هر ملت است که از طریق سلسله مراتب اختیارات و قوانین به بدنه و کف جامعه و زندگی مردم می رسد. فساد اداری و اقتصادی بیش از آنکه معلول فرآیندهای معیوب اقتصادی باشد تحت تاثیر شرایط سیاسی و فرهنگی جامعه است. مهم ترین علت فساد اداری و اقتصادی، تسلط اندیشه و عمل ناکارآمد از طریق قانونگذاری سنتی و ناکارآمد بر اداره امور گوناگون جامعه است که زمینه سوء استفاده زیاده خواهان را فراهم می کند. در شناسنامه تحقیق موضوعاتی چون عنوان، نگارنده، سال انتشار، شاخه علمی، روش مطالعه و محل چاپ تحقیق قید شده است و سپس علل و عوامل، پیامدها، راهکارها و نتیجه گیری هرتحقیق بصورت خلاصه آمده است. «چالش قانون» پیشاپیش از ارائه نظرات سازنده عموم اندیشمندان و نخبگان سپاسگزار است. این نوشتار به معرفی پژوهش های انجام شده در حوزه فساد اداری و اقتصادی می پردازد.

دکتر محمدرضا ناری ابیانه

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۴
عنوان: بررسی رابطه بین فساد اقتصادی، اقتصاد سایه ای و آلودگی محیط زیست در کشورهای منتخب اوپک (رهیافت لیزرل)
نگارنده: مجید مداح و زینب محمدنیا سروی
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: اقتصاد
روش: توصیفی
محل چاپ: اقتصاد مقداری
نتیجه گیری

بخشی از فعالیت های اقتصادی در سطح کشورها، خارج از قواعد و مقررات دولتی به صورت غیررسمی یا سایه انجام می شود. فعالیت های بخش اقتصاد سایه ای، عمدتا در امور تولیدی انجام می شود که آلوده کننده محیط زیست هستند. یکی از عواملی که بر رشد اقتصاد سایه ای اثر مثبت دارد، فساد اقتصادی است. در فساد اقتصادی، از طریق پرداخت های غیرقانونی، فعالیت های خلاف قانون انجام می شود که از این نظر وجود فساد اقتصادی، انگیزه فرار از مقررات دولتی و انجام فعالیت های غیرقانونی در بخش اقتصاد سایه ای را افزایش می دهد. در این مقاله، ارتباط بین فساد اقتصادی، اقتصاد سایه ای و آلودگی محیط زیست در چارچوب ادبیات متغیرهای پنهان و از طریق مدل سازی لیزرل برای کشورهای منتخب اوپک در طی دوره ۲۰۰۰-۲۰۱۲ مورد بررسی و تحلیل تجربی قرار گرفته است. نتایج حاصل از مدل برآوردی نشان داده است رابطه مستقیم و معناداری بین فساد اقتصادی و اقتصاد سایه ای وجود دارد، یعنی در کشورهای دارای فساد اقتصادی بالاتر، انگیزه بیشتری برای فعالیت های غیرقانونی و خارج از نظارت های دولتی در بخش اقتصاد سایه ای وجود دارد. با توجه به آنکه در اقتصاد سایه ای، عموما قوانین و مقررات اداری مثل مقررات زیست محیطی و همچنین ضوابط دولتی مربوط به کنترل آلودگی توسط واحدهای اقتصادی فعال به طور کامل اجرا نمی شود، انتظار می رود رابطه مستقیمی بین اقتصاد سایه ای و آلودگی هوا وجود داشته باشد که نتایج مدل تخمینی نیز این موضوع را تأیید کرده است. مطابق نتایج مدل، افزایش فعالیت های غیرقانونی در بخش اقتصاد سایه ای اثر مثبت و معناداری بر رشد شاخص های آلوده کننده محیط زیست دارد، به طوری که با رشد اقتصاد سایه ای، متغیرهای زیست محیطی شامل انتشار دی اکسید کربن، مصرف سوخت فسیلی و مساحت جنگل به ترتیب افزایش، افزایش و کاهش می یابند. با توجه به اثر مثبت رشد اقتصاد سایه ای بر آلودگی محیط زیست لازم است تا با استفاده از راهکارهای مناسب، اثر فعالیت های اقتصاد سایه ای بر رشد آلودگی کنترل شود. یکی از ابزارهای مرسوم جهت کنترل فعالیت های آلوده کننده محیط زیست، وضع مالیات بر ارزش افزوده واحدهای اقتصادی است که خارج از حد مجاز، محیط زیست را آلوده می کنند. اعمال این سیاست، واحدهای اقتصادی تولید کالاهای آلوده کننده محیط زیست را که اغلب در بخش سایه ای و در مکان های فاقد نظارت های دولتی هستند، به فعالیت های رسمی منتقل می کند و از این طریق آلودگی کاهش و کیفیت محیط زیست ارتقا می یابد.

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۵
عنوان: فساد سیاسی و اداری: تأثیرات متقابل و نقش عوامل اجتماعی
نگارنده: عباس خندان
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: اقتصاد
روش: کاربردی
محل چاپ: اقتصاد مقداری
نتیجه گیری

گام اول این مقاله در جهت تمایز بین دو نوع فساد اداری و سیاسی است. گفته شده است که فساد اداری معمولا در بدنه دولت و کارمندان میانی و رده پایین اتفاق می افتد. رشوه دادن معمولا عملی انفرادی است و منافع آن نیز منحصر به رشوه دهنده است. فساد اداری یا رشوه همچنین با هدف دور زدن قانون انجام شده و بنابراین بر خلاف قانون و معیارهای اجتماعی است و جرم محسوب می شود. در مقابل اما فساد سیاسی یا نفوذ به دولت با هدف رانت جویی و انحراف در تخصیص منابع در سطوح بالای سیاستی و تصمیم گیری اتفاق میافتد. این نوع از فساد معمولا با همکاری و تبانی افراد یا گروه های قدرتمند صورت می گیرد. دلیل نخست برای همکاری این است که منافع آن یعنی تغییر در قانون منحصر به یک فرد نمی ماند و یک گروه از آن بهره می برند و دلیل دوم هم این است که تحت تأثیر قرار دادن دولت نیاز به قدرت کافی و هزینه کرد بالا دارد و از این رو همکاری و تبانی بین افراد با انگیزه مشترک ضروری است. علاوه بر این، فساد سیاسی از این دست چون در سطوح بالای حاکمیتی و از طریق مذاکره و لابی با دولت صورت می گیرد الزاما عملی مجرمانه و خلاف قانون نیست. پس از متمایز کردن فساد اداری و سیاسی، در گام دوم، این مقاله با جمع آوری داده های آماری و انجام آزمون تجربی به بررسی ارتباط بین این دو نوع از فساد و تعیین علل و ریشه های هر کدام پرداخته است. در این بین تمرکز اصلی بر متغیرهای اجتماعی و تأثیر آنها بر رواج فساد اداری و سیاسی بوده است. در این بخش از داده های کشوری برای پاسخ به دو پرسش استفاده شده است. پرسش اول اینکه ارتباط یا آثار متقابل این دو نوع از فساد چه هستند و پرسش دوم اینکه نقش عوامل اجتماعی در رواج و گسترش هر کدام چیست. برای برآورد تأثیرگذاری عوامل اجتماعی از دو شاخص قبح رشوه خواری در جامعه و تبانی و همکاری برای نفوذ به دولت استفاده شده است. دو متغیر وابسته عبارتند از فساد اداری و فساد سیاسی. در این مقاله از روش معادلات همزمان استفاده شده و برای برآورد دستگاه معادلات همزمان از روش 3SLS بهره گیری شده است. این برآورد با داده های مقطعی ۵۷ کشور برای سال ۲۰۰۵ انجام پذیرفته است. متغیرهای مستقل معادلات که شامل دو شاخص اجتماعی پیش گفته هم هستند عبارتند از تولید ناخالص داخلی، کارآیی سیستم قضایی در مبارزه با فساد، تعداد مراحل پیش از شروع کسب و کار، پذیرش و توجیه پذیری رشوه دهی، سختی دسترسی به دولت، پیش بینی پذیری مقررات، مخارج عمومی سلامت و همکاری تجاری. نتایج نشان می دهد که در درجه اول این دو نوع از فساد بر یکدیگر اثر مثبت دارند. در واقع فساد سیاسی و اداری به عنوان دو نهاد نامطلوب مکمل یکدیگرند. در بین متغیرهای کنترل نیز نقش تولید کشور نیز جالب توجه است. با افزایش درآمد و توسعه یافتگی کشورها، از فساد اداری و رشوه خواری کاسته و به فساد سیاسی افزوده می شود. دلیل نخست این است که با توسعه یافتگی کشورها کیفیت نهادی و اجرای قانون افزایش و بنابراین فساد اداری کاهش می یابد. علاوه بر این در کشورهای با درآمد بالا شرکت ها از قدرت بالا و توان هزینه کردن بیشتری در مسائل سیاسی و ارتباط با دولت برخوردارند. دلیل دوم نیز این است که رشوه و رانت جویی یا لابی در سطح شرکت در واقع دو استراتژی یا انتخاب جایگزین هستند. با محدود شدن پرداخت رشوه در نتیجه توسعه یافتن کشورها، شرکت ها یا افراد گزینه دیگری بجز مذاکره و چانه زنی با دولت در اختیار ندارند. در ارتباط با متغیرهای اجتماعی نتایج به دست آمده مطابق انتظار بود. قبح یا نادرستی رشوه خواری در جامعه تأثیر فراوانی بر کاهش فساد اداری دارد. کاهش ۱۰ درصدی در افرادی که رشوه را عملی توجیهپذیر میدانند می تواند شاخص فساد را تا ۲۰ نمره کاهش دهد. با نگاه به شاخص عدم فساد مؤسسه شفافیت می توان دریافت که این اختلاف ۲۰ نمرهای می تواند رتبه یک کشور مانند سومالی در انتهای جدول را ۴۰ پله (از ۱۷۴ به ۱۳۳) یا رتبه ایران را ۷۵ پله (از ۱۳۳ به ۵۸) ارتقا دهد. رواج فساد سیاسی نیز بسیار به همکاری و تبانی بین شرکت ها وابسته است. یک افزایش ۱۰ درصدی در همکاری بین شرکت ها رواج فساد سیاسی را دو درصد افزایش می دهد. این نتایج نشان می دهد که عوامل اجتماعی می تواند تأثیر بسیار زیادی بر کاهش فساد از هر نوع داشته باشد.

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۶
عنوان: اهمیت و تأثیر نماز در کاهش میزان فساد اداری
نگارنده: حمیدرضا جاویدان داروگر
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: علوم سیاسی
روش: توصیفی
محل چاپ: پژوهش ملل
علل و عوامل

مهم ترین دلایل پیدایش فساد اداری: اختلاف فاحش میان سطح زندگی کارمندان دولت و سایر شهروندان/ روابط خویشاوندی (خویشاوندسالاری)/ وسعت دامنه دخالت های دولت در تصدی امور/ افراط در وضع قوانین و محدود کردن فعالیت های بخش خصوصی از طریق این قوانین/ عدم حساسیت جامعه به معیارهای اخلاقی/ افزایش شهرنشینی/ تأمل و تساهل نسبت به فساد.

پیامدها

پیامدهای عمومی: تضعیف نظام سیاسی/ تخریب سامانه اقتصادی/ انحراف اخلاق جمعی/ زمینه سازی سلطه بیگانگان،

پیامدهای فردی: کیفر قضایی/ عقوبت اخروی.

راهکارها

عوامل بازدارنده فساد اداری، عوامل روانی و رفتاری: تقویت ایمان و باورهای دینی/ حق محوری، عوامل سازمانی و مدیریتی: گزینش کارگزاران صالح و توانا/ برکناری کارگزاران فاسد/ قاطعیت توأم با مدارا/ انضباط اداری و ایجاد تشکیلاتی برای نظارت عملکرد کارگزاران، عوامل فرهنگی و اجتماعی: تغییر نگرش کارگزاران نسبت به مسئولیت و وجدان کاری/ کنترل و نظارت اجتماعی، عوامل سیاسی: قانونگرایی و عدم تبعیض در برخورد با فساد/ شفافیت گرایی، عوامل اقتصادی: اصلاح نظام اداری و مالیاتی/ تأمین نیازهای اقتصادی کارگزاران صالح/ پرهیز از دادن امتیازات ویژه (رانت)، ممنوعیت هدیه و رشوه/ مبارزه با انحصارگرایی و انحصارطلبی ها.

> **تأمین عدالت کیفری مهم ترین دغدغه طرفداران حمایت از گزارشگران فساد است، به همین دلیل، سعي دارند با تدوین و اجرای برنامه های حمایتي خاص و مصون نگه داشتن آنان در برابر هرگونه تهدید و احتمال انتقام در زمان قبل، حین و حتي بعد از فرآیند دادرسي، از بخشي از موانع اجرای عدالت قضایي جلوگیری به عمل آورند**

نتیجه گیری

با دقت در منابع اسلامی و به ویژه سیره پیامبر اسلام (ص) و امامان معصوم (ع) در دوران حکومت ایشان، می توان به الگوی جامع و همه جانبه نگری در برخورد با فساد اداری دست یافت که همه زمینه های مسئله از سازوکارهای اداری گرفته تا بسترهای فرهنگی- اجتماعی، سیاست های اقتصادی و سامانه قضایی را دربر می گیرد. البته همواره بحث فرهنگ سازی از اهم تأکیدات ایشان بوده و نهادینه کردن فریضه نماز در زندگی روزمره به عنوان مهم ترین شاخص بازدارنده افراد جامعه از هرگونه فساد و تباهی، باعث کاهش چشمگیر میزان فساد در تمامی زمینه ها، علی الخصوص اداری گردیده است. بدون شک در قلب و روح انسانی که به نماز می ایستد جنبشی به سوی حق و حرکتی به سوی پاکی و جهشی به سوی تقوا پیدا می شود. این عمل چند بار در شبانه روز تکرار می گردد و باعث می شود که تقوای الهی در ضمیر فرد نهادینه گردد. البته باید توجه داشت که نماز دارای مراتب است، بنابراین اثری که به صورت اقتضا بر آن مترتب می شود نیز دارای مراتب است، یعنی نماز و جلوگیری از گناه، مانند دو کفه ترازو هستند، هر وقت نمازگزار در نماز خود بیشتر به یاد خدا بود، نمازگزار کمتر گناه می کند و هر جا یاد خدا در نماز ضعیف شود و نمازگزار از حقیقت یاد خدا منصرف گردد، دچار گناه می شود. هر نمازی به همان اندازه که از شرایط کمال و روح عبادت و حضور قلب برخوردار است، نهی از فحشا و منکر می کند، گاه نهی کلی و جامع و گاه نهی جزئی و محدود.

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۷
عنوان: بررسی عوامل مؤثر بر فزآینده سلامت نظام اداری و مقابله با فساد
نگارنده: محمد ایمانی برندق و علی بیات و بهرام محمدی و یداله باقری
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: میان رشته ای
روش: توصیفی
محل چاپ: تحقیقات جدید در علوم انسانی
علل و عوامل

عوامل مؤثر در ایجاد محیط مساعد برای وقوع کلاهبرداری و فساد مالی: غیرمرتبط بودن یا نبود قوانین و مقررات تجاری مالیاتی و محاسباتی و اختلال در آنها/ ضعف مدیریت و نبود سیستم ها و فرآیندهای نظارتی کارآمد/ تورم فزآینده، حقوق و دستمزدهای کم، تغییر عادات مردم و مصرف گرایی جامعه/ منابع انسانی بی کفایت و فاقد صلاحیت حرفه ای، خویشاوندگرایی و تبعیض/ ابقای مدیران و کارمندان در یک پست برای مدت طولانی/ حسابرسی غیرمؤثر و بی موقع و عدم برخورد درست و مناسب با مفاسد گزارش شده/ نبود مشوق ها برای اجرای قانون.

راهکارها

اصلاح نظام اداری و ساختار آن و تقویت حسابرسی داخلی/ نظارت بر ثروت، مصرف و سطح زندگی کارمندان دولت/ ایجاد و تقویت نهادهای مستقل و دائمی برای مبارزه با فساد اداری و ارتقای پویایی و هماهنگی دستگاه های نظارتی برای حذف فساد اداری/ آموزش مدیران دولتی در زمینه آشنایی با فساد اداری و شیوه های مقابله با آن/ آزادی و مصونیت مطبوعات در ارائه گزارش و افشاگری فساد اداری/ تشویق کارمندان و شهروندان به ارسال اطلاعات و افشاگری/ پاسخگویی سیاست مداران و کارکنان و حسابرسی از آنها/ کوچک کردن دولت و خصوصی سازی/ کاهش فساد اداری به وسیله حذف مقررات زائد و بوروکراسی اداری/ جرم انگاری، شناسایی و کدبندی عناوین مجرمانه فساد اداری در قوانین موضوعه و اعمال تنبیه و جریمه های سنگین و پرداخت هزینه بالای عمل/ روزآمد کردن قوانین با توجه به شرایط اقتصادی اجتماعی و ایجاد تحول در آنها/ اجرای اتوماسیون اداری/ بهره برداری از سیستم های اطلاعاتی/ شفاف سازی و اطلاع رسانی امور/ نظام مند کردن سیستم های مالی و حسابرسی/ توسعه نهادهای مدنی و سازمان های مردم نهاد/ برخورد قاطع و بدون تبعیض با مرتکبان مصادیق فساد مالی/ فرهنگ سازی و تقویت باورهای مردمی در جریان مبارزه با فساد/ اجرای مطالعات و پژوهش های راهبردی و اجرای دوره های آموزشی و دانشافزایی/ ایجاد انگیزه و ارتقای سیستم های مالی و حسابرسی/ ایجاد انگیزه و ارتقای سیستم های رفاهی و حقوقی کارکنان/ اجرای سیستم های مدیریت کیفیت/ حذف کلیه انحصارات، امتیازات، مجوزها یا رانت های دولتی/ دسترسی عمومی به اطلاعات دولتی و مهم تر از همه، رعایت احترام و حفظ استقلال قوه قضائیه و تضمین استقلال و امنیت قضاوت در برخورد با عاملان فساد.

نتیجه گیری

در این تحقیق از طریق پرسشنامه و نمونه ای شامل ۱۴۵ نفر از کارشناسان و مدیران و حسابرسان دستگاه های اجرایی کشور، عوامل مؤثر بر فزآینده سلامت نظام اداری مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش یافته های تحقیق نشان داد که رعایت نمودن نظم و انضباط اداری و مالی، شفاف عمل کردن مسئولان دستگاه های اجرایی، قانونگرا بودن مسئولان دستگاه های اجرایی، پاسخگو بودن مسئولان نسبت به عملکرد خود، احساس مسئولیت نسبت به بیت المال، تکریم ارباب رجوع و رعایت موازین اخلاقی و تعهد به مسئولیت های اجتماعی از جمله عوامل مؤثر بر فزآینده سلامت نظام اداری می باشد. استفاده از عبارات عوامل مؤثر بر فزآینده سلامت نظام اداری مربوط به مقاله بوده و بدون دخل و تصرف نگارنده نقل شده است.

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۸
عنوان: توسعه مدل پویا برای تحلیل فساد اداری در ایران
نگارنده: فاطمه اسمی خانی و فرزاد حقیقی راد
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: علوم سیاسی
روش: توصیفی
محل چاپ: مجلس و راهبرد
نتیجه گیری

در این مقاله تلاش شده است از متدولوژی پویایی سیستم ها که زبان تفکر سیستمی است، استفاده شود و مدل ارائه شده توسط دکتر امان اله در سال ۲۰۱۲، با کمک داده های جمع آوری شده طی سال های ۱۳۸۲-۱۳۹۲، در ایران مورد تأیید قرار گرفته و با اضافه کردن متغیر سرمایه اجتماعی، توسعه داده شود و در نهایت با کمک شبیه سازی کامپیوتری، سناریوهای ترکیبی جهت مبارزه سیستمی با فساد ارائه شود. در این تحقیق سه سناریو ارائه شده است که با اجرای آنها طی سال های ۱۴۰۴-۱۳۹۳، رتبه ایران در شاخص فساد بهبود می یابد. مطابق نتایج تحقیق، برای کنترل رتبه فساد باید عوامل تأثیرگذار بر فساد را کنترل کرد که مطابق یافته های مقاله، با کنترل عواملی از قبیل کاهش نابرابری درآمدی، افزایش پاسخگویی دمکراتیک، کاهش تورم و افزایش میزان تولید ناخالص داخلی می توان رتبه فساد را بهبود بخشید و با افزایش نظم و قانون و ثبات حاکمیت، می توان فساد را در کشور کنترل کرد. از طرفی دیگر، نکته برجسته این مقاله معرفی متغیر سرمایه اجتماعی و تأثیر این متغیر مهم بر مدل پویای سیستم ها از فساد است که به پشتوانه مطالعات صورت گرفته در حوزه سرمایه اجتماعی، می توان نتیجه گرفت که فساد تأثیر مستقیم بر کاهش سرمایه اجتماعی دارد و جهت بهبود در وضعیت سرمایه اجتماعی یا همان شاخص اعتماد که نیاز اساسی کشور برای موفقیت در همه عرصه ها و اثرگذاری مطلوب سیاست گذاریهاست، باید اقدامات اعتمادساز از سوی دولتمردان صورت گیرد. از جمله این اقدامات مهم، مبارزه قاطعانه، مستمر، سیستمی و شفاف با فساد اداری و اقتصادی است. منظور از قاطعانه یعنی محاکمه و بازخواست بدون هیچ اغماضی صورت گیرد. مستمر یعنی در تمام ایام سال و تمام مقاطع، بدون وقفه مبارزه ادامه داشته باشد. سیستمی یعنی فقط محاکمه و اجرای قانون نمی تواند به تنهایی فساد را ریشه کن کند، بلکه علاوه بر آن باید رویکرد پیشگیری نیز داشته باشیم و به دیگر علل وقوع فساد نیز توجه کنیم که از آن جمله توجه به معیشت مردم، تورم، نابرابری درآمدی در سطح جامعه، شرایط رفاهی، نظارت دقیق در گلوگاههای فسادخیز و غیره است. در نهایت شفاف یعنی مردم به وضوح شاهد مبارزه با مفاسد باشند و به طور محسوس کاهش فساد در جامعه یا حتی تلاش برای مبارزه با فساد را متوجه شوند. علاوه بر اقدامات مذکور، حرکت دیگری باید آغاز شود که به فرهنگ سازی در جامعه، مدارس و خانواده ها و... بپردازد. به گونه ای که همگی به این اعتقاد برسیم که منفعت شخصی را به منفعت ملی ترجیح ندهیم و بر سر دوراهی های اجتماعی، انتخاب درستی داشته باشیم. اقداماتی که در جهت افزایش سرمایه اجتماعی ذکر شد، می تواند کمک بزرگی در جهت شکل گیری عزم ملی باشد.

■ شناسنامه تحقیق
ردیف: ۲۰۹
عنوان: رویکرد پیشگیرانه به حمایت از گزارش گران فساد
نگارنده: فاطمه کریمی
سال انتشار: ۱۳۹۵
شاخه: علوم اجتماعی
روش: توصیفی
محل چاپ: کارآگاه
راهکارها

راهکارهایی برای حمایت هر چه بهتر از گزارشگران فساد در امور کیفری: تهیه حداقل استانداردهای مورد توافق که حمایت بین المللی را تضمین نماید/ ایجاد شبکه های بین المللی نهادهای حمایتی برای برقراری ارتباطات سازنده/ تهیه ضوابط مشترک برای استانداردسازی سطح زندگی و معیشت گزارش گران فساد، شهود، کارشناسان، وکلا و دیگر مداخله کنندگان در امور کیفری. برای ایجاد حس همکاری میان مطلعان از وقوع فساد و حمایت کامل و مؤثر از گزارش دهندگان فساد باید قانونی جامع تصویب شود، در تهیه و تدوین این قانون رعایت موارد زیر لازم و ضروری است:

الف) برقراری توازن: با وجود ارزش بسیار سازوکار گزارش دهی، امکان سوء استفاده از آن نیز وجود دارد، برای رهایی از این معضل، باید الزامات قانونی لازم جهت بررسی های دقیق درباره درستی و نادرستی این گزارش ها وجود داشته باشد و در عمل نیز تا زمانی که درستی گزارش تأیید نشده است از افشای آن جلوگیری شود.

ب) حفظ محرمانگی: برای پیشگیری از بزه دیدگی گزارش گران فساد، بهترین راه حفظ هویت و مشخصات فرد اطلاع دهنده و محتوای گزارش وی است.

ج) وصف بازدارندگی: این قانون باید تمامی افرادی را که از گزارشگران فساد به دلیل افشاگری و گزارش دهیشان انتقام گرفته و ضررهای مالی و جانی و حتی آبرویی به آنان وارد کرده مجرم بشناسد و برای آنها مجازات تعیین کند.

د) جبران خسارت: در این قانون باید تمهیداتی برای جبران ضرر و زیان وارد شده به گزارش گران فساد مقرر شود.

نتیجه گیری

سیاست جنایی مشارکتی به عنوان یکی از سیاست های جنایی در دهه اخیر رشد و توسعه فراوان داشته است. یکی از ارکان این سیاست که آن را از سایر انواع آن متمایز می کند مشارکت عمومی است. افشای گزارش گران فساد از جلوه های مشارکت مدنی شهروندان در اجرای عدالت است، اما گاه این انتخاب ممکن است گزارشگر فساد یا بستگان او را آماج انتقام متهم، همدستان یا طرفداران وی قرار دهد. به همین علت حمایت از این افراد، امری بایسته و ضروری است. حمایت از گزارش گران فساد مبحثی است که به تازگی به ویژه با ظهور جرائم سازمان یافته و فراملی اهمیت خاصی پیدا کرده است. تأمین عدالت کیفری مهم ترین دغدغه طرفداران حمایت از گزارشگران فساد است، به همین دلیل، سعی دارند با تدوین و اجرای برنامه های حمایتی خاص و مصون نگه داشتن آنان در برابر هرگونه تهدید و احتمال انتقام در زمان قبل، حین و حتی بعد از فرآیند دادرسی، از بخشی از موانع اجرای عدالت قضایی جلوگیری به عمل آورند. این امر در رویه مراجع قضایی بین المللی و اسناد بین المللی مورد توجه واقع شده و در حقوق داخلی بسیاری از کشورها تضمین شده است. هرچند در قوانین و اسناد بین المللی به طور اختصار به عنوان گزارش گران فساد اشارهای نشده است، اما از آنجا که کلماتی مانند مطلع، مخبر، قربانی و شهود مفاهیمی کلی و انتزاعی هستند می توانند به عنوان منبعی قانونی برای حمایت از گزارش گران فساد مورد استناد قرار گیرند. از جمله این حمایت ها تدابیری برای عدم افشای هویت یا مکان زندگی شاهد یا قربانی یا افرادی که با آنها در ارتباط هستند برای عموم و رسانه ها، حذف اسامی یا اطلاعات هویتی برای گزارش ها، عدم افشای هر گونه اطلاعات هویتی شاهد برای مردم، ادای گزارش از طریق ابزار تغییردهنده صدا یا چهره یا تلویزیون مدار بسته، استفاده از نام مستعار و... می باشد. مهم ترین اثر برنامه های حمایت از گزارشگران فساد، رفع تهدید از ایشان و ایجاد محیطی ایمن برای آنهاست. آثار برنامه های حمایت از گزارشگران فساد زمانی به حداکثر می رسد که رویکرد چندوجهی وجود داشته باشد که با استفاده از تدابیر موقت پلیسی آغاز می شود، با کاربرد قوانین مربوط به ارائه شواهد و مستندات هنگام ادای گزارش فساد در دادگاه ادامه می یابد و هنگامی که سایر اقدامات ناکارآمد تشخیص داده شدند، با تغییر هویت و انتقال به مکان جدید پایان می یابد. با اینکه برنامه های حمایتی پرهزینه هستند، ولی این هزینه ها هنگام مقایسه با سهم برنامه در میزان تأثیرگذاری و موفقیت دادرسی در پرونده های مربوط به جرائم شدید بسیار اندک به نظر می رسد.